

Teşvik Yasasındaki Değişiklikler Ekonomiye Nasıl Etkileyecek (II)?

Ahmet KARAYİĞİT

Bültenimizin önceki sayısında teşvik konusuna genel bir girişten sonra ülkemizdeki teşvik sistemini incelemeye çalıştık.

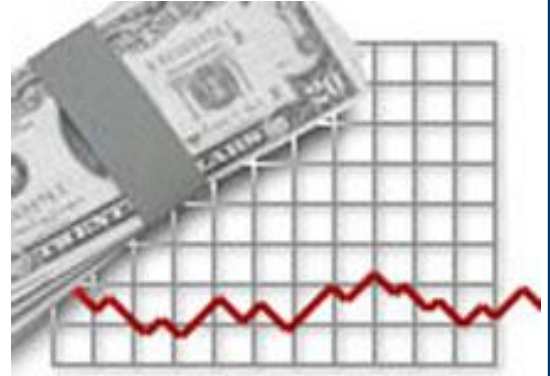
Kısaca bazı unsurları hatırlamakta yarar olduğunu düşünüyoruz.

Bildiğiniz üzere, 1.500 Dolar teşvik yasası olarak bilinen, 5084 sayılı Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 29.01.2004 tarihinde hayata geçti.

Bu yasa ile Kişi Başına Düşen Milli Geliri 1.500 Doların altında kalan 36 ilde yapılacak yatırımlara çeşitli avantajlar getirildi.

Bunları dört başlık altında toplamak mümkün.

1. Yeni istihdam edilen personelin ücretlerinden kesilen gelir vergisi stopajının alınmaması,
2. Yeni istihdam edilen personelin sigorta primi işveren paylarının Hazine tarafından ödenmesi,
3. Bedelsiz yatırım yeri tahsisi,
4. Enerji desteği.

Ancak yasa pek çok tartışmayı beraberinde getirdi.

Bu yasanın temel olarak yanlış bir kriter üzerine şekillendirilmesi bir yana, pratikte de istenileni veremeyeceği iddia edildi.

Bu yasanın Uşak, Düzce gibi birkaç il dışında diğer illerin de işine yaramayacağı söylendi.

Teşvik kapsamına alınan bazı illerdeki önde gelen sivil toplum kuruluşları ve iş aleminin temsilcileri dahi bu yasadaki şikayet ettiler.

Bizler de bu yasanın, dünyada genel olarak kabul gören teşvik anlayışı ile uyuşmadığını ve ülkemizin gerçekleri ile çeliştiğini düşünüyoruz.

Dünyada egemen olan liberal ekonomik yapı, teşviklerin selektif olmasını zorunlu kılıyor.

Örneğin AB, verdiği teşvikleri bölgesel gelişmişlik farklarını azaltma amacına uygun olarak, aynı zamanda uluslararası rekabette öne çıkacak sektörleri göz önünde bulundurarak belirliyor.

AB'ye tam üyelik yolunda ilerleyen ülkemizin de bu doğrultuda hareket etmesi gerekiyor.

Ancak yasanın bu perspektif ile uyumlu olmadığını anlamak hiç de zor değil.

Bu sebeple Hükümete ciddi eleştiriler yöneltildi.

Aslında Hükümet, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması ve ekonominin teşvik edilmesi yönünde bir adım attı.

Krizler sonrasında ekonomimizin kendini toparlamaya başladığı iki yılın ardından verilecek yeni teşviklerle ekonomiyi canlandırmayı hedefledi.

Ancak, teşvik yasası bu haliyle çok az bir kesimi memnun edebilecek nitelikte.

Yapılan itirazlar neticesinde Hükümet kanadından, yapılacak yeni değişikliklerle birlikte durumun düzeltileceği şeklinde açıklamalar yapıldı.

Tarımsal teşvikler açıklandı.

Ancak hani tekstil, konfeksiyon, ayakkabıcılık, kuyumculuk, mobilyacılık?

4 Haziran 2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklik ile teşvik kapsamı genişletildi.

Buna göre; DPT tarafından 2003 yılı için belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre endeks değeri eksi olan 13 il de kapsama alındı.

Bizler ise uygulamanın yanlış olduğunu söylemeye devam ediyoruz.

Bunu yaparken ise haklı gerekçelerimiz var.

Aşağıda yayınladığımız tablo ve grafiklerde teşvik yasasının etkilerini net olarak görmek mümkün.

Tablo 1 : İllere Göre Teşvik Belgeli Yatırım Sayısı (2000-2004)

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
KIRŞEHİR	3	-	-100,00	5	0,00	3	-40,00	15	400,00
SİNOP	11	2	-81,82	4	100,00	6	50,00	8	33,33
GİRESUN	7	3	-57,14	4	33,33	4	0,00	9	125,00
AMASYA	8	9	12,50	5	-44,44	9	80,00	10	11,11
UŞAK	14	13	-7,14	9	-30,77	14	55,56	39	178,57
MALATYA	61	23	-62,30	31	34,78	24	-22,58	48	100,00
SİVAS	15	16	6,67	16	0,00	9	-43,75	73	711,11
TOKAT	15	14	-6,67	10	-28,57	14	40,00	25	78,57
DIYARBAKIR	40	35	-12,50	26	-25,71	15	-42,31	26	73,33
AFYONKARAHİSAR	22	11	-50,00	17	54,55	18	5,88	41	127,78
BATMAN	8	14	75,00	5	-64,29	5	0,00	11	120,00
ERZİNCAN	8	5	-37,50	2	-60,00	11	450,00	15	36,36
OSMANIYE	11	5	-54,55	5	0,00	21	320,00	31	47,62
DÜZCE	34	15	-55,88	13	-13,33	17	30,77	50	194,12
ÇANKIRI	16	7	-56,25	3	-57,14	4	33,33	25	525,00
SİİRT	2	8	300,00	-	-100,00	2	0,00	8	300,00
GÜMÜŞHANE	5	2	-60,00	3	50,00	2	-33,33	9	350,00
ORDU	29	12	-58,62	8	-33,33	10	25,00	20	100,00
ERZURUM	22	20	-9,09	7	-65,00	9	28,57	24	166,67
BARTIN	9	5	-44,44	7	40,00	5	-28,57	8	60,00
BAYBURT		4	0,00	1	-75,00	2	100,00	1	-50,00
ŞANLIURFA	39	18	-53,85	27	50,00	19	-29,63	21	10,53
MARDİN	11	9	-18,18	3	-66,67	12	300,00	24	100,00
AKSARAY ADIYAMAN	23	8	-65,22	12	50,00	6	-50,00	15	150,00
			-43,75		33,33		-8,33		18,18

AR& GE BÜLTEN

ARAŞTIRMA VE MESLEKLERİ GELİŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ
TEMMUZ

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
	16	9		12		11		13	
KARS	10	4	-60,00	4	0,00	5	25,00	4	-20,00
VAN	14	9	-35,71	8	-11,11	7	-12,50	12	71,43
IĞDIR	8	3	-62,50	-	-100,00	6	0,00	9	50,00
YOZGAT	24	10	-58,33	6	-40,00	4	-33,33	22	450,00
ARDAHAN	-	-	0,00	2	0,00	1	-50,00	4	300,00
HAKKARİ	2	2	0,00	-	-100,00	3	0,00	4	33,33
BİNGÖL	4	18	350,00	2	-88,89	2	0,00	5	150,00
BİTLİS	-	3	0,00	-	-100,00	1	0,00	6	500,00
ŞIRNAK	13	1	-92,31	2	100,00	15	650,00	13	-13,33
MUŞ	4	3	-25,00	3	0,00	4	33,33	5	25,00
AĞRI	4	6	50,00	3	-50,00	3	0,00	7	133,33
KİLİS	3	1	-66,67	-	-100,00	2	0,00	2	0,00
TUNCELİ		2	0,00	2	0,00	-	-100,00	1	0,00
KASTAMONU	12	5	-58,33	10	100,00	10	0,00	7	-30,00
NIĞDE	9	8	-11,11	12	50,00	7	-41,67	13	85,71
K.MARAŞ	29	26	-10,34	49	88,46	82	67,35	39	-52,44
ÇORUM	27	9	-66,67	14	55,56	18	28,57	25	38,89
ARTVİN	4	4	0,00	1	-75,00	5	400,00	8	60,00
KÜTAHYA	12	7	-41,67	11	57,14	14	27,27	20	42,86
TRABZON	22	15	-31,82	21	40,00	16	-23,81	31	93,75
RİZE	6	3	-50,00	6	100,00	6	0,00	18	200,00
ELAZIĞ	34	27	-20,59	21	-22,22	31	47,62	17	-45,16
KARAMAN	10	5	-50,00	14	180,00	5	-64,29	17	240,00
NEVŞEHİR	11	4	-63,64	5	25,00	17	240,00	14	-17,65

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı

Tabloyu incelediğimizde kriz yılı olan 2001 yılındaki yatırımlarda il farkı gözetmeksizin büyük bir düşme olduğunu görüyoruz.

2002 ve 2003 yıllarında ise yatırımlar normal seyrine dönüyor.

2004 yılında ise yatırımlarda önemli artış söz konusu

En dikkat çekici iller ise şu şekilde sıralanabilir;

Tablo 2 : Teşvikten En Çok Yararlanan İller

İl	Belge Sayısı (Adet)			
	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
KIRŞEHİR	3	-40,00	15	400,00
UŞAK	14	55,56	39	178,57
MALATYA	24	-22,58	48	100,00
SİVAS	9	-43,75	73	711,11
DÜZCE	17	30,77	50	194,12
ÇANKIRI	4	33,33	25	525,00
ERZURUM	9	28,57	24	166,67
AKSARAY	6	-50,00	15	150,00
YOZGAT	4	-33,33	22	450,00
KARAMAN	5	-64,29	17	240,00

Kaynak : Tablo 1

Bu illerden Kırşehir, Çankırı ve Yozgat hem rakamsal hem oransal olarak ortaya koydukları artışla yeni teşvik yasasından en çok yararlanan iller olarak ortaya çıkıyor.

Kuşkusuz Sivas, 73 belge ve % 711 artışla bu yasadan en çok istifade eden kent görünümünde.

Peki teşvikten yararlanamayan diğer illerde durum nedir?

Teşvik yasası yürürlüğe girmeden önceki yatırım trendinin, teşvik kapsamına alınmayan illerde de benzer bir eğilim gösterdiği görülüyor.

Yine 2001 yılında yatırımlar düşerken 2002 ve 2003 yıllarında normal seyrini yakalıyor.

Teşvik yasası yürürlüğe girmeden önceki yatırım trendinin, teşvik kapsamına alınmayan illerde de benzer bir eğilim gösterdiği görülüyor.

Tablo 3 : Teşvik Kapsamında Olmayan İllere Yapılan Teşvik Belgeli Yatırımlar
(2000-2005)

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
ADANA	74	34	-54,05	60	76,47	57	-5,00	46	-19,30
ANKARA	216	118	-45,37	126	6,78	171	35,71	206	20,47
ANTALYA	80	70	-12,50	81	15,71	156	92,59	138	-11,54
AYDIN	45	41	-8,89	30	-26,83	46	53,33	52	13,04
BALIKESİR	65	30	-53,85	51	70,00	29	-43,14	39	34,48
BİLECİK	15	18	20,00	14	-22,22	20	42,86	27	35,00
BOLU	30	17	-43,33	26	52,94	29	11,54	23	-20,69
BURDUR	6	-	-100,00	7	0,00	18	157,14	15	-16,67
BURSA	163	112	-31,29	217	93,75	230	5,99	253	10,00
ÇANAKKALE	28	11	-60,71	22	100,00	19	-13,64	16	-15,79
DENİZLİ	101	59	-41,58	102	72,88	141	38,24	116	-17,73
EDİRNE	16	11	-31,25	6	-45,45	5	-16,67	7	40,00
ESKİŞEHİR	38	26	-31,58	29	11,54	44	51,72	49	11,36
GAZİANTEP	76	58	-23,68	137	136,21	204	48,91	146	-28,43
HATAY	37	33	-10,81	36	9,09	49	36,11	80	63,27
ISPARTA	16	10	-37,50	11	10,00	15	36,36	23	53,33
MERSİN	59	21	-64,41	51	142,86	79	54,90	59	-25,32
İSTANBUL	695	475	-31,65	767	61,47	1.155	50,59	874	-24,33
İZMİR	236	129	-45,34	180	39,53	224	24,44	226	0,89
KAYSERİ	82	41	-50,00	60	46,34	60	0,00	81	35,00
KIRKLARELİ	16	14	-12,50	15	7,14	24	60,00	31	29,17
KOCAELİ	145	67	-53,79	74	10,45	80	8,11	105	31,25
KONYA	94	52	-44,68	74	42,31	79	6,76	185	134,18
MANİSA	66	38	-42,42	54	42,11	57	5,56		49,12

AR& GE BÜLTEN

ARAŞTIRMA VE MESLEKLERİ GELİŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ
TEMMUZ

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
MUĞLA	62	48	-22,58	48	0,00	76	58,33	61	-19,74
SAKARYA	69	36	-47,83	40	11,11	49	22,50	42	-14,29
SAMSUN	44	26	-40,91	30	15,38	21	-30,00	22	4,76
TEKİRDAĞ	120	55	-54,17	135	145,45	150	11,11	117	-22,00
ZONGULDAK	28	16	-42,86	15	-6,25	20	33,33	36	80,00
KIRIKKALE	18	7	-61,11	10	42,86	5	-50,00	10	100,00
KARABÜK	14	6	-57,14	10	66,67	7	-30,00	7	0,00
YALOVA	26	8	-69,23	11	37,50	7	-36,36	8	14,29
MUHTELİF İLLER*	74	44	-40,54	42	-4,55	34	-19,05	21	-38,24
Türkiye Genel Toplamı	3.533	2.155	-39,00	3.002	39,30	3.876	29,11	4.078	5,21

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı

Yine 2001 yılında yatırımlar düşerken 2002 ve 2003 yıllarında normal seyrini yakalıyor.

Ancak bu illerin hepsi için 2004 yılının, teşvik kapsamındaki illerle aynı olduğunu söyleyemiyoruz.

Tablo 4 : Teşvik Yasasından En Olumsuz Etkilenen İller

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
ADANA	74	34	-54,05	60	76,47	57	-5,00	46	-19,30
ANTALYA	80	70	-12,50	81	15,71	156	92,59	138	-11,54
BOLU	30	17	-43,33	26	52,94	29	11,54	23	-20,69
BURDUR	6	-	-100,00	7	0,00	18	157,14	15	-16,67
ÇANAKKALE	28	11	-60,71	22	100,00	19	-13,64	16	-15,79
DENİZLİ	101	59	-41,58	102	72,88	141	38,24	116	-17,73
GAZİANTEP	76	58	-23,68	137	136,21	204	48,91	146	-28,43
MERSİN	59	21	-64,41	51	142,86	79	54,90	59	-25,32

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
İSTANBUL	695	475	-31,65	767	61,47	1.155	50,59	874	-24,33
MUĞLA	62	48	-22,58	48	0,00	76	58,33	61	-19,74
SAKARYA	69	36	-47,83	40	11,11	49	22,50	42	-14,29
TEKİRDAĞ MUHTELİF İLLER*	120	55	-54,17	135	145,45	150	11,11	117	-22,00
	74	44	-40,54	42	-4,55	34	-19,05	21	-38,24

Kaynak : Tablo 3

Tablo 4'te geçen 12 ilin 2002 ve 2003 yıllarını gayet iyi geçirmelerine karşın 2004 yılında çekebildikleri yatırım oranında düşme söz konusu.

Tablo 5'teki illerde de yeni yatırım çekme konusunda olumsuz etkileniyor.

Tablo 5 : Teşvik Yasasından İkinci Derecede Olumsuz Etkilenen İller

İl	Belge Sayısı (Adet)								
	2000	2001	Artış Oranı (%)	2002	Artış Oranı (%)	2003	Artış Oranı (%)	2004	Artış Oranı (%)
AYDIN	45	41	-8,89	30	-26,83	46	53,33	52	13,04
ESKİŞEHİR	38	26	-31,58	29	11,54	44	51,72	49	11,36
İZMİR	236	129	-45,34	180	39,53	224	24,44	226	0,89
SAMSUN	44	26	-40,91	30	15,38	21	-30,00	22	4,76
KARABÜK	14	6	-57,14	10	66,67	7	-30,00	7	0,00

Kaynak : Tablo 3

Bir başka ifade ile yeni yasadaki gerçek anlamda 10 il faydalanırken 17 il de net bir biçimde olumsuz etkilenmiş durumda.

Bu illerin içinde İstanbul, İzmir, Gaziantep, Denizli, Eskişehir gibi milli gelire en üst düzeyde katkı koyan illerin olması düşündürücü.

Bu tablolardaki en ilginç sonuç ise 2004 yılı için ülke toplamındaki yeni yatırım artış oranındaki kayda değer düşüş olsa gerek.

2002 yılında teşvik belgeli yatırımlar yüzde 39.3 ve 2003 yılında yüzde 29.1 artarken bu oranın, milli gelirden rekor kırılan 2004 yılında yüzde 5.2'ye düşmesi teşvik yasasının yanlışlığını net bir şekilde ortaya koyuyor.